

KOHEESIO 2021+ TYÖRYHMÄN 19. KOKOUS

AIKA: 27.1.2021 KLO 13:00-15:30

PAIKKA: TEAMS-KOKOUS

LÄSNÄ:

Pihlman Marja-Riitta, pj, TEM
Osenius Johanna, vpj, TEM
Ahokas Jussi, Soste ry
Alasentie Jukka, Pirkanmaan liitto
Ekdahl Päivi, Lapin liitto
Haavisto-Vuori Päivi, TEM
Hakala Liisa, STM
Heiniluoma Jari, Parkanon kaupunki
Huuskonen Mikko, TEM
Hämäläinen Päivi, STM
Järvinen Harri, SAK
Kerckänen Anu, YM
Keränen Petri, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
Knaapinen Petri, Uudenmaan ELY-keskus
Lämsä Rauno, VM
Mäki-Hakola Marko, MTK ry
Mäkinen Annukka, Kuntaliitto
Niemi Merja, OKM
Nuotio Tarja, Varsinais-Suomen liitto
Pulliainen Juha, Etelä-Savon ELY-keskus
Rusanen Timo, Saarijärven kaupunki
Saari Timo, Pohjanmaan ELY-keskus
Sihvola Sanna, MMM
Varamäki Ritva, Soste ry
Vehreävesa Satu, Pohjois-Savon liitto
Venäläinen Emmi, Akava
Viljamaa Kimmo, Vantaan kaupunki

Wood Päivi, Keskuskauppakamari
Yltiö Mauri, YM

Asiantuntijat:
Risto Poutiainen, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto
Pasi Rantahalvari, TEM
Martta Viitaniemi, TEM
Sirpa Liljeström, TEM

Muut:
Valkokallio Jaana, Yli-Knuutila Helinä, Haapalainen Petri, Hautala Sirpa, Pikkarainen Mika, Torniainen Kati, Ahlgren Harri, Kojonsaari Tapani, Ohrankämmen Milla, Piittisjärvi Päivi /TEM
Keisanen Päivi/Pohjois-Pohjanmaan liitto, Tiina Huotari/Uudenmaan liitto

1. KOKOUKSEN AVAUS

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 13:00 ja toivotti työryhmälle hyvää alkanutta vuotta. Hän totesi tässä kokouksessa varsinaisiksi käsiteltäviksi asioiksi oikeudenmukaisen siirtymän rahaston valmistelun sekä ministeriön että alueiden näkökulmasta, kumppanuussopimuksen valmistelutilanteen ja ESR:n sosiaalisten innovaatioiden toimintalinjan lähetekeskustelun.

Puheenjohtaja totesi avauspuheenvuorossaan näkymän tulevaisuuteen olevan edelleen sumuinen vallitsevan koronatilanteen takia sekä viruksen muunnoksista ja rokotustilanteesta johtuen. Rajoitukset rajaliikenteessä ja mahdolliset muut tiukentuvat rahoitukset kuormittavat Suomen tilanne on kuitenkin edelleen parempi verrattuna muiden maiden tilanteeseen Euroopassa. Talous on selvinnyt paremmin kuin viime keväänä ennakointiin.

Puheenjohtaja totesi, että ESR+:n osalta neuvottelut EU:ssa ovat edelleen käynnissä temaattisista keskittämistä ja korvamerkinnoista, jota ovat lapsiköyhyys, aineellinen apu [=ruoka-apu], nuorisotyöllisyys, sosiaalinen osallisuus ja sosiaalipartnereiden osaamisen kehittäminen. On vielä avoinna tulevatko em. teemat kaikille jäsenmaille pakollisiksi vai vain osalle jäsenmaista, ja minkä suuruinen %-osuus tulisi ESR-varoista ko. teemaan kohdentaa. Seuraava väliaikatieto neuvottelujen etenemisestä saataneen 29.1.

Puheenjohtaja totesi jäsenmuutokset seuraavasti: varajäsenenä toimineen Akavan johtavan asiantuntijan Anu Tuovisen tilalle varajäseneksi Akavasta tulee asiantuntija Emmi Venäläinen.

2. KOKOUKSEN 17.12.2020 MUISTION HYVÄKSYMINEN

Muistio hyväksyttiin.

3. OIKEUDENMUKAISEN SIIRTYMÄN RAHASTON VALMISTELU

Pasi Rantahalvari esitteli valmistelun tilannetta. Parhaillaan alueille tekeille alueellisten siirtymäsuunnitelman tärkeimmät osat, A- ja B-osiot. Siirtymäsuunnitelmaan kuuluu myös C-osio, joka pääosin valmistellaan konsultti- tai TEM-vetoisesti. TEM valmistelee parhaillaan ohjekirjettä alueille valmistelusta, jossa käydään tarkemmin läpi mm. siirtymäsuunnitelmien vaatimuksia ja valmistelu aikataulua.

Suunnitelmien tulee olla johdonmukainen haasteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden ketjun suhteen. Niissä tulee kuvata tuen erityiskohdentaminen (rahoituksen painottaminen ja/tai erityistoimet) turvealueille, joissa siirtymän haittavaikutukset ovat suurimmat. Rantahalvari kävi läpi yleisellä tasolla valmistelun tavoiteaikataulua.

Hän totesi linjatuksi, että c-alueilla suuryritysten tukeminen on jatkossakin mahdollista vain rajoitetusti, koska JTF-asetus asettaa tiukat ehdot suuryritysten tukemiselle. Voidaan tulkita niin, että JTF-asetus sallii tukemisen vain unionin köyhimmillä alueilla, joilla yksittäinen suuryritys käytännössä ainoa työllistäjä.

Rantahalvari kertoi, että myöhemmin poliittisesti linjattavana vielä on energiatuki, jota ei nykyisen tai valmisteilla olevan lainsäädännön mukaan voida käyttää JTF:ssä. Nykyisen säädöspohjan puitteissa JTF:stä voidaan tukea tutkimus- ja innovointitoimintaan tehtäviä investointeja, joilla edistetään edistyneen teknologian siirtoa (itse käyttöönoton investoinnit muista rahoituslähteistä

Ministerin alustava linjaus laajakaistojen osalta olisi se, että niitä rahoitettaisiin muista välineistä, erityisesti RRF:stä. Tässä vaiheessa laajakaistainvestointien tarkoituksenmukaisuus jää maakuntien pohdittavaksi.

Turpeen uusista käyttömuodoista todetaan, että turvetuotannon tulisi olla jatkossa ilmasto- ja ympäristöystävällisempää. Turpeennostossa käytettävän uuden vähemmän päästöjä aiheuttavan teknologian tai menetelmän kehittämistä sekä turpeen uusien innovatiivisten ja jalostusarvoltaan korkeampiasteisempien tuotteiden kehittämistä tuetaan T&K&I-investointien kautta. Jatkotyössä hyödynnetään kansallisen turvetyöryhmän maaliskuussa valmistuvan loppuraportin tuloksia.

Puheenjohtaja kiitti katsauksesta ja avasi keskustelun.

Jukka Alasentie Pirkanmaan liitosta totesi, että Pirkanmaalla tarvitaan selvyys alueen kuntien suunnitelmatyöstä eli käytännössä siitä voidaanko se sijoittaa toisen maakunnan suunnitelman yhteyteen. Hän painotti, että on tarpeen lähteä liikkeelle suunnittelussa joka tapauksessa.

Rauno Lämsä VM:stä totesi, että tulee määritellä prioriteetit kansallisesti. C-osiossa konsulttien rooli on kaavailtu suureksi. Lämsä painotti, että alueiden tulisi määritellä miten luodaan uusia työpaikkoja ja liiketoimintamahdollisuuksia. Hän ihmetteli alustavia linjauksia, jotka kaipaavat selkiyttämistä. Laajakaistainvestoinnit tulee saada RRF:n rahoitettavaksi.

Rantahalvari vastasi, että suunnitelmien pohjamalli palvelee omaa valmisteluamme. Linjoitusten selkiyttämistä tarvitaan edelleen. On muistettava, että JTF muodostaa osan erilaisista siirtymään liittyvistä toimista. Hän totesi, että konsultin rooli on sparraava, ei linjaava eikä konsultti luo sisältöjä.

Petri Knaapinen Uudenmaan ELY-keskuksesta kysyi miten paljon JTF:ssä on EU-rahoitukselle tyypillistä innovaatiovaatimusta esimerkkinä kasvihuoneviljelyssä käytettävään kasvuturpeeseen liittyvä mahdollinen paluu aikaisemman teknologian käyttöön.

Rantahalvari vastasi, että JTF ei rajaa kansallisia toimia. Hän pohti, että lähestymiskulmana muun kuin turpeen energiakäytön suhteen voisi olla korkean jatkojalostusarvon tuotteiden kehittäminen.

Anu Kerkkänen YM:stä kiitti hyvästä esityksestä. Hän nosti esille ”do no significant harm” periaatteen huomioimisen kaikkien rahastojen osalta ja JTF:ssä mm. turpeen uusien käyttömuotojen pohdinnassa.

Risto Poutiainen Pohjois-Karjalan maakuntaliitosta esitteli alueellista valmistelua. Hän toimii JTF:n alueellisen koordinaatioryhmän puheenjohtajana. Koordinaatioryhmässä ovat edustettuina maakuntien liitot ja ELY-keskukset (e- ja y-vastuualueet), TEM, GTK, Huoltovarmuuskeskus ja konsultit. Toiminnan tavoitteena on yhdenmukaisen valmistelun ja sujuvan hyväksymismenettelyn varmistaminen. Kussakin maakunnassa on maakunnallinen suunnitteluryhmä hyvässä yhteistyössä maakunnan liittojen ja ELY-keskusten piirissä laajan asiantuntemuksen ja tiedonjaon toteutumiseksi. Valmisteluun liittyy toimijakentän osallistaminen. Konsulttiyhteistyö koskee komission alkuperäisen ehdotuksen mukaisesti 10 aluetta eikä mukaan tulleita kaikkia 13/14 maakuntaa.

Poutiainen totesi, että alueellisen siirtymäsuunnitelmien valmistelu on käynnissä. TEM:n ohjaus on toiminut hyvin. TEM on osallistunut alueellisen koordinaatioryhmän työhön. Kansallisen turvetyöryhmän raportti valmistuu maaliskuun loppuun mennessä. Alueellisten siirtymäsuunnitelmien valmistelussa olisi kuitenkin tarpeen saada raportin tieto hyödynnettäväksi. Aikataulu on tältä osin hankala.

Poutiainen nosti esiin viesteinä Koheesioryhmän keskusteluun alueelliseen suunnitteluun ja aluevaikutukseen liittyviä asioita ml. jo todettu alueellisten siirtymäsuunnitelmien valmisteluajataulun osittain yhteensopimattomuus kansallisen turvetyöryhmän työn kanssa ja energiatuki tukikelpoisena kustannuksena. Hän painotti, että alueen rahoituksen riittävyyden mukaan tulisi olla mahdollista tukea suuryrityksiä, mikäli investoinnilla olisi perustelunsa. Huoltovarmuus on ollut paljon keskustelussa esillä. Turpeen muun käytön osalta kasvualusta ja maatalouden käyttö tulee ratkaista. Kalustojen osalta JTF ei tarjoa korvausmahdollisuutta. Työpaikkavaikutukset nuorten osalta myös pohdituttavat. Turveala on voinut tarjota työtä nuorille joissakin tilanteissa.

Valmistelu jatkuu. Jatkossa tulee käydä tarkempaa keskustelua toimien kattavuuden ja tukikelpoisuuden osalta. Poutiainen painotti, että tulee varmistaa koordinaatio kansallisen turvetyöryhmän kanssa. Tärkeä olisi saada turvetyöryhmän aineistoa alueellisen suunnitelmatyön käyttöön. Hän toi esiin myös tarpeen luoda mekanismi, jolla alueet voisivat osallistua alueidensa siirtymäsuunnitelmien käsittelyyn komission kanssa.

Puheenjohtaja kiitti perusteellisesta ja selkeästä esityksestä. Kalvot viedään työryhmän Tiimeriin.

Jari Heiniluoma seutukaupunkiverkoston edustajana toi esiin turpeen käytön vähentämisen nopeuden. Pohjois-Pirkanmaan alueella VAPOOy on ilmoittanut, että tulevana kesänä ei enää polttoturvetta nosteta.

Satu Vehreävesa Pohjois-Savon liitosta toi esiin alkuvaiheen hankaluudet valmistelun liikkeelle lähdössä. Alueilla tarvitaan tarkempia linjauksia tuettavasta toiminnasta ja edelleen selvennystä suunnitelma-alueen koosta. Selkiyttämistä kaivataan myös siihen, miten huomioidaan turpeen noston välillisiä, laajempia vaikutuksia. Rahoituksesta kaivataan tietoa aiemmin mitä esitettyssä aikataulussa todetaan. Hän kiitti Rantahalvaria asioiden avaamisesta eri yhteyksissä.

Puheenjohtaja totesi, että kokonaisuuden eri osioiden valmistelun muutokset vaikuttavat koko kokonaisuuteen ja aikatauluun. TEM pyrkii saamaan kokonaisuudesta poliittisia päätöksiä ajoissa.

Päivi Ekdahl Lapin liitosta viittasi Poutiaisen esittämään maakuntien tekemään JTF:ää laajempaan siirtymävalmisteluun. Hän viittasi JTF:n asetusluonnokseen, jossa todetaan, että siirtymäsuunnitelmissa tulisi olla mainittuna myös oikeudenmukaisen siirtymän mekanismin muiden välineiden kautta toteutettavaksi suunnitellut investoinnit. Tämä olisi hyvä huomioida TEM:n tulevassa ohjekirjeessä. Ekdahl piti valmistelua ilman rahoitustietoja hankalana.

Lämsä kiitti Päivi Ekdahlia kommentoinnista, joka vahvistaa fokuosoinnin tarvetta. Hän nosti myös Heiniluoman toteaman muutoksen nopeuden. Lämsä totesi, että tarvitaan rakennerahastojen, kansallisten määrärahojen ja RRF:n tukemiin toimiin. Hän painotti, että turpeenkäyttöä tulee miettiä huoltovarmuuskulmaa painottaen.

Poutiainen korosti, että kansallisen turvetyöryhmän työ tulisi olla käytettävissä. Koordinaatio muihin välineisiin tulee huomioida myös toimeenpanovaiheessa. TKI-näkökulma on tärkeä.

Rantahalvari totesi, että valmistelu-aikaa on vielä turvetyöryhmän työn tulosten jälkeenkin. Oikeudenmukaisen siirtymän välineisiin liittyvät toimet sisältyvät C-osioon ja sitä tarkastellaan myöhemmin. TEM on pyrkinyt välittämään tietoa sitä mukaan, kun asiat ovat selvinneet. JTF-asetus määrittelee tuettavan toiminnan yleispiirteissään. Asetus on jäsenmaiden, parlamentin ja komission yhteisesti neuvottelema lopputulos. Rantahalvari totesi, että JTF:n toimet eivät ole kriisiapua eivätkä ehdi välttämättä kaikilta osin vastaamaan nopeaan siirtymään, joka on jo käynnissä.

4. KUMPPANUUSSOPIMUKSEN VALMISTELUTILANNE

Martta Viitaniemi esitteli valmistelun tilannetta. Martta esitteli luonnoksen sisältöä ja jatkovalmistelua. Ryhmälle jaettuun versioon on merkitty keltaisella korostuksella puuttuvat kohdat. Luonnoksesta puuttuu vielä keskeisiä sisältöjä (esim. JTF ja Ahvenanmaan ohjelma) ja mm. rahoitustaulukot.

Kumppanuussopimuksen on tarkoitus olla tiivis strategisen tason asiakirja. Kumppanuussopimuksen piiriin kuuluvien rahastojen ja eri rahastojen ja välineiden synergian kannalta tärkeimmät kohdat ovat 1 ja 2. Kumppanuussopimuksen malli on vielä käsittelyssä EU:ssa, joten todennäköistä on, että esimerkiksi rahoitustietoja lisätään vuositasoisesti.

Valmistelu jatkuu rahastojen vastuuministeriöiden ja Ahvenanmaan kanssa helmikuussa. JTF:n ja RRF:n osalta valmistelu etenee todennäköisesti niin, että tarvittavia sisältö- ja synergiatietoja voidaan luonnostella osin jo seuraavaan versioon. Seuraava, täydennetty versio on käsittelyssä Koheesio 2021+-työryhmän kokouksessa maaliskuussa (11.3.). Kommentteja tähän ensimmäiseen versioon voi lähettää sähköpostitse Martalle 3.2. mennessä.

Puheenjohtaja kiitti esittelystä ja esitti Kuntaliiton Annukka Mäkisen kysymyksen siitä, että toteutetaanko alue- ja paikallistason ja järjestöjen osallisuuden ja kumppanuuden osalta käsittely tässä työryhmässä. Viitaniemi vastasi Koheesio 2021+ työryhmän olevan käsittelyelin.

5. SOSIAALISTEN INNOVAATIOIDEN TOIMINTALINJA

Sirpa Liljeström esitteli luonnostelua sosiaalisten innovaatioiden toimintalinjasta. Toimintalinjan pakollisuus vahvistui joulun alla. Sosiaalisia innovaatioita on jo ohjelmatyössä ollut esillä ja niiden kehittäminen on sisällytetty kaikkiin ESR:n osarahoittamiin erityistavoitteisiin.

Valmistelu on käynnistetty viime vuoden lopussa ministeriöiden kesken seuraavilla kriteereillä: Kyseeseen tulisi rajattu ja hallittava poikkihallinnollinen kokonaisuus, joka kohdistuu tunnistettuun ongelmaan koko. Vastaavaa toimintaa ei tehdä jo kansallisesti. On mahdollisuus uudenlaisen toimintatavan kokeiluun. Sosiaalisten innovaatioiden aikaan saaminen on koko toiminnan fokuksessa.

Toiminnan kohteena olisi lastensuojelun asiakkaana olevien sekä erityisesti kodin ulkopuolelle sijoitettujen (lasten ja) nuorten elämäntilanteen tukeminen. Erityistavoitteen sisältönä olisi kehittää lastensuojelun rakenteita palvelujen laadun ja henkilöstön (ml. laitoksiin sijoitettujen opettajien) osaamisen kautta, vaativan sijaishuollon palveluja ja oppimisvaikeuksista kärsiville nuorille ja aikuisille tukitoimenpiteitä, joissa huomioidaan opintojen ohella työelämään siirtyminen sekä kehittää lasten ja nuorten tarpeista lähteviä, helposti ja nopeasti saavutettavia palveluja.

Alkuvaiheen valmistelussa on noussut esiin kysymysmerkkejä esim. toiminnan käynnistämisestä mm. huomioiden RRF:ään tehdyt esitykset ja osallistujien henkilötietojen seurannasta. Toimintalinjatekstiä laaditaan parhaillaan ja sitä käsitellään seuraavaksi alueiden kanssa. Valmistelussa on tärkeää keskustella toimijakentän kanssa. Alustavasti käyttöön tulisi erityistavoite 7. Komissio rahoittaa sosiaalisten innovaatioiden osaamiskeskuksia aktivoimaan jäsenmaiden toimintaa. Suomi on mukana Belgian Flandersin ja Tsekin kanssa konsortiossa hakemassa rahoitusta.

Puheenjohtaja kiitti brieffauksesta lähetekeskustelua varten.

Knaapinen muistutti alueiden osallistamisesta sekä maakuntien liittojen, että kaikkien ELY-keskusten osalta. Puheenjohtaja totesi perusolettamuksen olevan, että RR-ELY kuuluu alueensa ELY-keskuksia, jos valmistelussa edetään niiden koordinoimana. Knaapinen täydensi, että on tärkeää olla valmistelupöydässä nimenomaan valmisteluvaiheessa.

Mäkinen kysyi mitä tahoja nähdään hanketoimijoina ja onko näköpiirissä uusia toimijoita?

Liljeström vastasi, että tässä vaiheessa ei olla vielä kaikkia yksityiskohtia ehditty käsitellä. Toteutusmalli on vielä suunnittelussa. Hanketoimijoina olisivat mm. lastensuojelulaitokset.

Päivä Haavisto-Vuori TEM:stä nosti esiin oppimisvaikeudet, jotka voisivat olla laajempiakin väestöryhmiä koskeva kysymys. Nyt olisi tarkoituksena pilotoida ja kokeilla kohdennetulla joukolla malleja, joita voisi olla mahdollista hyödyntää myöhemmin esimerkiksi aikuisten osalta.

Liljeström totesi, että valmistelu jatkuu ja toivoi kommentteja esitetystä viimeistään 3.2.

6. MUUT ASIAT

Puheenjohtaja totesi kevätkauden työsuunnitelmaluonnoksen olevan suuntaa antava. Jaana Valkokallio mainitsi, että työryhmän sihteeristö tiedottaa aikataulun tarkennuksista työryhmää, ministeriöitä ja alueellista valmistelun kokousten välillä, kun tietoa saadaan.

Puheenjohtaja kertoi lyhyesti Brexit Adjustment Reserve (BAR) välineestä, jonka tarkoitus on tukea UK:n EU-eron vaikutuksista eniten kärsiviä alueita ja sektoreita. Suurin hyötyjä olisi Irlanti 24,8 % ja seuraavana Alankomaat 17,8 %, Saksa 10,7 % ja Ranska 9,9 %. Suomen odotettavissa oleva saanto on noin 13 miljoonaa euroa. Kansallista vastinrahaa ei edellytetä. Väline vaatii perusteellisen toimeenpanojärjestelmän, vaikka on kooltaan pieni. Poliittiseen valmisteluun asiaa viedään jo helmikuussa. Aikataulu valmistelulle on ripeä.

7. SEURAAVA KOKOUS

Puheenjohtaja totesi, että seuraava kokous pidetään 11.3.

8. KOKOUKSEN PÄÄTTÄMINEN

Puheenjohtaja kiitti osallistujia ja päätti kokouksen klo 15:18.

JAKELU

Työryhmän jäsenet, varajäsenet, asiantuntijat